

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΘΕΟΔΩΡΑ

«Δράμα εἰς πράξεις τρεῖς».

Συγγραφέας: Γ. Τσοκόπουλος.

«Ὅποιος βλέπει τὸ δράμα νᾶχη βαθύτερο σκοπὸ στὴν κοινωνία ἀπὸ τὸ διασκεδάσμα τῶν βραδυνῶν ὤρων τοῦ ἀστυῶν.....»

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Στὸν τόπο μας βρίσκονται πολλὰ πράματα ἀκόμα ἀξεκαθάριστα. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι καὶ τὸ πὼς καθένας πού κρατᾷ στὰ χέρια του πέννα δημο-

σιογραφικὴ νομίζεται ὑπεράξιος νὰ γράψῃ καὶ δράμα καὶ στίχο, καὶ ρωμάντζο καὶ δῆγημα. Τέχνη καὶ δημοσιογραφία ἔχουν ἀνακάτευτεϊ σὲ τέτοιο βαθμὸ, πού νὰ παίρνουν οἱ πολλοὶ τὴ μὴ γιὰ τὴν ἄλλη. Σ' αὐτὸ βοήθησε ἡ συνήθεια τῆς κοινωνίας μας, πού δὲ νοιώθει νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ τὶς φημερίδες, καὶ δὲν αἰστάνεται τὴν ἀνάγκη γιὰ ἕνα οὐσιαστικώτερο διάβασμα. Ἴσως αὐτὸ νὰ εἶναι ἡ ἀφορμὴ καὶ τῆς δύσκολης περπατησιᾶς τῆς ἀληθινῆς φιλολογίας μας. Τὸ ἔργο τῷ δημοσιογράφῳ μας στάθηκε φοβερὰ ἀντιφιλολογικὸ, γιὰτὶ ποτέ του δὲ βοήθησε ἀπὸ πεποιθση καμιά μικροαξία στὸ φνέρωμά της, μὰ ἔπεισε τὸ κοινὸ πὼς διάφορα μετριώτατα πνέματα πρωταγωνιστοῦνε στὴ δημιουργικὴ παραγωγὴ τοῦ τόπου μας.

Ὁ συγγραφέας τῆς «Θεοδώρας» κ. Τσοκόπουλος εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς δημοσιογράφους ἐκείνους, πού δὲ δειλιάζουεν νὰ καταπιαστοῦν μὲ τὸ καθημερινὸ τους χρονογράφημα, σύχρονα καὶ τὸ καθημερινὸ τους δραματάκι. Δὲ θὰ ζητάξουμε βέβαια ἐδῶ ὅλο τὸ ἔργο του, τὸ δημοσιογραφικὸ, τὸ ἀναγνωσματογραφικὸ, τὸ θεατρικὸ κ.λ.π. Ἄν καὶ ἴσως ἔπρεπε νὰ μὴ μιλήσουμε καὶ γιὰ τὴ «Θεοδώρα». Μὰ μέσα σὲ τέτοια σκοτεινὰ κριτικῆς πού βλέπομε γύρω μας, νομίζουμε καθήκο πρὸς τοὺς ἐκλεχτοὺς διαβαστὲς τοῦ «Νουμά» καὶ μάλιστα τοὺς νέους, νὰ δείξουμε τί εἶναι τὸ ἔργο αὐτὸ πού οἱ φημερίδες μας τὸ ἀνακλήρξαν «ἔξοχο προϊόν».

★

Δράμα τὸ ἐπιγράφει ὁ συγγραφέας του, κὶ ὄχι τραγωδία. Μὰ ἄδικα θὰ ζητήσετε μέσα του κλεισμένες δραματικὲς σκηνές. Μιὰ ἱστορικὴ μούχλα σᾶς πνίγει, καὶ μάταια θὰ πιθυμήσετε κάποιον ἀεράκι τέχνης.

Ἡ πρώτη πράξι ἀρχίζει μ' ἕνα διάλογο τριῶν συνομητῶν, πού λογαριάζουεν νὰ σηκώσουν τὸ λαὸ σὲ στάση, καὶ νὰ ρίξουν τὸν Ἰουστινιανὸ, τὸν τύραννο καθὼς τόνε λένε. Ἀρχηγὸς τῆς στάσης ἀνακηρύσσεται ὁ Ἰωάννης, νέος νιοφερμένος ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, πού ἔρχεται στὸ Βυζάντιο κινούμενος ἀπὸ ἐκδίκηση κατὰ τοῦ αὐτοκράτορα, πού ἐκλείσει τὶς φιλοσοφικὲς σκολές τῆς Ἀθήνας, γιὰ νὰ κατορθώσῃ τὸ ζάπλωμα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Μιλεῖ στοὺς ἄλλους δυὸ συντρόφους του ἀπερὶ Ἑλλάδος καὶ βρίσκει ἔτσι ὁ συγγραφέας καιρὸ νὰ δημοκοπήσῃ καὶ νὰ παρασύρῃ τὸ πατριωτικοφανέστατο ἀχροατήριό

του. Ἡ Ἑλλάδα, λέει, εἶναι μεγάλη χώρα, ἔνδοξη, ξαπλώθηκε μὲ τὸ μέγ' Ἀλέξαντρο ἴσα μὲ τὴν Ἀσία τῆ βαθείᾳ, κ' ἔτσι ὅλοι γίναμε Ἕλληνες... καὶ τὰ τέτοια, βεβλημένα σὰν κύριο ἄρθρο τοῦ κ. Κανελλίδου. Ἐπειτα φεύγουν αὐτοὶ κ' ἔρχεται ὁ Ἰουστινιανὸς μὲ τὴ Θεοδώρα κ' ἀρχίζει ἴσα μὲ τὸ τέλος τῆς πράξης ἕνας διάλογος τῶ βασιλιάδων, μὲ τὸν καλόγερο Σάββα, πού ἀνεβασμένους σ' ἕνα στύλο στὴ μέση τῆς σκηνῆς βγάνει λόγο περὶ «μελλουσῶν συμφορῶν» τοῦ Βυζαντίου. Αὐτὴ ἡ ἐρωταπόκριση τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ ζευγαριοῦ μὲ τὸ «στύλιτη καλόγερο, ὅσο ἀφύσικη εἶναι, τόσο εἶναι φαιδρότατη, ἀλλὰ καὶ τόσο κουραστική.

Στὴ δευτέρα πράξη ἡ Θεοδώρα ἔρχεται στὴ σκηνὴ καὶ δηγέται στὶς «κυρίες ἐπὶ τῶν τιμῶν» τὴ βιογραφία της. Ἱστορικές σελίδες συγκρουόμενες τίς ἔραψε ὁ συγγραφέας σὲ μιὰ ἔκδοση καὶ μᾶς τὴν παρουσίασε μὲ τὸ πτόμα τῆς ἴδιας Αὐγούστας. Στὸ με ταξὺ γίνεται ἡ στάση, ὁ αὐτοκρατορικός στρατὸς πιάνει τοὺς ἀρχηγούς, τοὺς τρεῖς συνωμότες τῆς πρώτης πράξης, καὶ τοὺς φέρνει στὸ παλάτι. Ὁ Ἰουστινιανὸς διατάζει — γιατί; (τὸ ἔβαλε ὁ συγγραφέας γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ τίς κατοπινὲς σκηνές) — νὰ τοὺς ἀνακρίνῃ ἡ Θεοδώρα. Στους δυὸ πρώτους κάνει κάμπουσες ἐρωτήσεις καὶ τοὺς στέλνει στὴ φυλακὴ, Κρατᾷ μοναχὰ τὸν τρίτο — γιατί; (γιὰ νὰ προετοιμάσῃ τὴν τελευταία σκηνή) — καὶ ἀνακαλύπτει ἀπὸ τὴν ὁμιλία πὼς αὐτὸς ὁ Ἰωάννης ὁ Ἀθηναῖος εἶτανε καρπὸς κάποιου διαβατικοῦ της ἔρωτα τὸν καιρὸ πού γύριζε τὸν κόσμον μὲ τὸ ἐπάγγελμα τῆς χορευτριάς. Ἡ σκηνὴ τῆς ἀναγνώρισης ἔρχεται σὰ μιὰ δραματικὴ σκηνὴ τοῦ ἔργου. Ἐνας τεχνίτης μποροῦσε νὰ κάμῃ κάτι ἀπάνου σ' αὐτή. Ὁ συγγραφέας ὅμως φαμπρικάρει μιὰ χλιαρὴ κι ἀνούσια καὶ πεζότατη καὶ χιλιοειπωμένη σκηνή, πού τελειώνει μὲ τὸ στάλισμα στὴ φυλακὴ τοῦ Ἰωάννη, δικαιολογώντας πὼς τάχα ἡ Θεοδώρα θέλει νὰ κρύψῃ ἀπὸ τὸ παιδί της τὴν ἀλήθεια.

Ἡ τελευταία πράξη ἀρχίζει μ' ἕνα πεζὸ ποίημα πού ἀπαγγέλλει ἡ κιθαρίστρα τῆς Αὐλῆς, μιὰ ξανθιά κόρη Ἀθηναία, παλιὰ ἀγάπη τοῦ Ἰωάννη, — (Τί γίνεται αὐτὸς ὁ ἔρωτας στὸ τέλος καὶ γιατί τονὲ χώνει στὸ δῖραμα ὁ συγγραφέας;) — Τὸ ποίημα αὐτὸ ὕμνει τὰ κάλλη τῆς Ἀττικῆς φύσης, καὶ εἶναι πολὺ χειρότερο ἀπὸ τὰ πεζὰ ποιήματα πού δημοσιεύονται στὴν «Ἀττικὴ Ἰριδα». Ὑστερα ἔρχεται ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ βγάνει ἕνα λόγο γιὰ τὰ

«βάρη τοῦ στέμματος καὶ τῆς πορφύρας» πράγματα εἰπωμένα τόσες φορές καὶ μάλιστα στὰ βυζαντινὰ δράματα τοῦ Λασάνειου. Ἀκολουθεῖ μιὰ σκηνὴ πού δὲν ἔχει καμιὰ συνοχὴ μὲ τὸ δῖραμα. Ἰσως ὁ συγγραφέας τὴ βάνει γιὰ νὰ δείξῃ πὼς ἡ Θεοδώρα ἀνακατευτότανε στὶς πολιτικὲς ὑπόθεσες τοῦ Κράτους καὶ μιλοῦσε μὲ τοὺς πρέσβηδες. Αὐτὰ ὅμως γίνονται, ἀμα γίνονται μὲ κάποια τέχνη. Ἡ σκηνὴ αὐτὴ παρασταίνει μιὰ παρουσίαση πρέσβηδων τῶν Φράγκων, τῶν Περσῶν καὶ τῶν Βουλγάρων στὸ Παλάτι. Ἐρχονται οἱ πρέσβηδες λένε κάτι λόγια τυπικὰ κι ἀνούσια καὶ φεύγουν. Πάλι βρίσκει καιρὸ ὁ συγγραφέας νὰ δημοκοπήσῃ παρουσιάζοντας τοὺς πρέσβηδες τῶν Βουλγάρων ντυμένους μὲ ἀρκουδοτόμαρα, καὶ δίνει καιρὸ καὶ στὸ σκηνοθετὴ τοῦ θεάτρου νὰ παρουσιάσῃ τὰ καλά του σκηνικὰ καὶ τίς φορεσιὲς τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἀκολουθίας ὄχι καὶ τόσο ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἀποψη ἀληθινές. Τὸ καλὸ εἶτανε πού ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ τῆς Φρουρᾶς, πίσω ἀπὸ τὰ παρασκήνια ἔπαιξε μιὰ ὠραία μάστιγα τριουμφάλε, τὸ καλλίτερο μέρος τοῦ ἔργου! Κατόπι ἀπ' τὴν παιδιακήσια αὐτὴ σκηνή, μένει ὁ Ἰουστινιανὸς μόνος μὲ τὴ Θεοδώρα. Ἡ ταραχὴ τῆς Θεοδώρας γιὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ γιοῦ της, ἔφτασε στ' αὐτὰ τοῦ Αὐτοκράτορα σὰν ἕνας ἔρωτας τῆς Βασίλισσας πρὸς τὸ νεαρὸ Ἀθηναῖο. Ἡ Θεοδώρα ξομολογεῖται στὸν Ἰουστινιανὸ τὴν ἀλήθεια, καὶ τότε πείθει ἀκόμα νὰ ἀνακηρυχθῇ ὁ Ἰωάννης διάδοχος τοῦ θρόνου. Τὴ στιγμὴ κείνη ἀπὸ ἕνα παραπέτασμα ἀναγγέλλεται στους Αὐτοκράτορες πὼς καὶ οἱ τρεῖς συνωμότες τιμωρήθηκαν γιὰ τὴν πράξη τους, μὲ τὴν τιμωρία πού ὀρίζει ὁ νόμος, τὸ θάνατο δηλαδή. Στὸ τέτοιο ἀκουσμα ὁ Ἰουστινιανὸς μένει ἐκπληγμένος καὶ ἡ Θεοδώρα ξεσπάει σὲ λυγμούς. Κι αὐτὴ ἡ τελευταία σκηνὴ μποροῦσε νὰ γίνῃ κάπως δραματικὴ ἀπὸ τὸ συγγραφέα. Μὰ ὅπως εἶπαμε καὶ παραπάνου πού νὰ βρεθῇ ἀεράκι τέχνης, καὶ δύναμη καὶ δροσιὰ φαντασίας;

★

Ὁ κ. Τσοκόπουλος θέλησε μὲ τὸ δῖραμα του ν' ἀπαντήσῃ στὴ «Θεοδώρα» τοῦ Σαρντού. Ὁ Γάλλος βιομήχανος τὴ Θεοδώρα του τὴν παρουσίασε σύφωνα μὲ τίς ἱστορικὲς πληροφορίες τοῦ Βυζαντινοῦ ἱστορικοῦ Προκόπιου, καὶ φέρνει τὸν Ἀθηναῖο ἐρωμένο τῆς Αὐτοκρατορίσσης κι ὄχι γιό. Μὰ ὁ Σαρντού τόκαμε αὐτὸ ὄχι γιὰ νὰ παραχαράξῃ τὴ Βυζαντινὰ

νή μας Ιστορία ή για να πειράξη έμας τους απόγονους, όπως φαντάζεται ο Έλληνας συγκροφίας, μά γιατί ή πηγή του Προκόπιου εΐτανε πιό σκανταλιάρικη και φυσικά πιό έλκυστική για τὸ θέατρο — όπως τὸ φαντάζεται ο Σαρντού. Αὐτή ή προσπάθεια του κ. Τσοκόπουλου φαίνεται σέ κάθε σκηνή και σέ κάθε διάλογο του έργου, και εΐναι μιὰ αΐτία για να τὸ κάνει πιό βαρετό.

Τὸ «Βασιλικὸ Θέατρο» παρουσιάζοντας τέτοια έργα, δουλεύει κι αὐτὸ σύφωνα με τὸν Τύπο μας, για να πείση τὸ κοινὸ πὼς ή δημιουργικὴ εργασία στὸν τόπο τοῦτο πέρνεται σακάτισσα, και πὼς σέ λίγο πεθαίνει θριστικά. Μακάρι να γίνη αὐτό. Γιατί ἀπὸ τὸν τάφο της θὰ ξεβλαστήση ή νέα Τέχνη, πὸ κάποιες αὔρες της μάς χαδέψανε ἴσαμε τώρα, ή Τέχνη ἐκείνη πὸ θὰ βοηθήση τὴν κοινωνικὴ ἀναμόρφωση και πὸ σκοπὸς της θὰ εΐναι, να τρικυμίζη κι ἀναφτερόνη τίς ψυχές, με τὰ γενναῖα της έργα.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ